

VIAȚA SFÂNTULUI
IGNATIE BRIANCIANINOV

© Pentru prezenta ediție, Editura Areopag
www.areopag.ro

ISBN 978-606-8451-89-3

VIAȚA SFÂNTULUI IGNATIE BRIANCIANINOV

Traducere din limba rusă de Angela Voicilă

Volum îngrijit de Mihaela Bejan

Carte apărută cu binecuvântarea
Înalt Preasfințitului Arhiepiscop
Justinian Chira
al Episcopiei Maramureșului
și Sătmarului

Editura Areopag
București, 2016

INTRODUCERE

Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința. (Evrei 13, 7)

Au trecut 12 ani de la sfârșitul lumesc al preasfințitului episcop Ignatie Briancianinov, sfânt vrednic de pomenire al Bisericii Ruse a secolului al XIX-lea¹. A trăit în vremuri apropiate nouă, iar mulți dintre contemporanii săi, alături de care s-a nevoit, mulți ucenici ai săi, sunt încă în viață, dar cu toate acestea, luminoasa personalitate a adormitului întru sfințenie veghează din înalturi, făcând să strălucească asupra noastră lumina virtuților sale creștine, a riguroaselor nevoițe monahale și a scrierilor sale ascetice. Podoabă a monahismului din veacul nostru, sfântul este un învățător activ al călugărilor nu numai prin scrierile sale, ci și prin întreaga sa viață, el reprezentând minunata imagine a sacrificiului de sine și a mărturisirii, a luptei omului cu patimile, durerile și bolile; imaginea unei vieți, care, cu ajutorul și prin lucrarea harului îmbelșugat al Domnului, s-a încununat cu izbândă și i-a adus sfântului multe daruri rare ale Duhului Sfânt.

Urmărind cu evlavie înaintarea mult pătimitoare și dureroasă a nevoitorului spre izbânda duhovni-

¹ A murit pe 30 aprilie 1867, în săptămâna Femeilor Mironosițe, în Mănăstirea Nikolo-Babaevsk din eparhia Kostroma. În anul 1988 este canonizat de Soborul Bisericii Ortodoxe Ruse Autonome (6-9 iunie 1988, Lavra Sfânta Treime a Sfântului Serghie). Sfintele sale moaște se odihnesc la mănăstirea Tolgsk din eparhia Iaroslavsk, ziua pomenirii – 30 aprilie/13 mai.

cească și observând clar îndrumarea deosebită a pro-
niei Dumnezeiești în toată viața lui, nu se poate să nu
simți credința vie în purtarea de grijă pentru noi a
Domnului, Creatorului și Mântuitorului nostru, um-
plându-te de dorința de a te asemăna, în măsura pu-
terilor tale, cu acest model de desăvârșire creștină.
Ne-am gândit să vă oferim o culegere de date cât mai
completă cu putință², a căror totalitate ne poate con-
duce la o înțelegere cât mai apropiată de adevăr a la-
turii moral-duhovnicești, a caracterului sfântului Ig-
natie și a întregii sale activități.

Pentru alcătuirea prezentei biografii ne-am fo-
losit de: a) însemnările fratelui său, Petru Alexandro-

² Prima biografie scurtă a sfântului a apărut în presă după jumă-
tate de lună de la moartea sa: *Preasfințitul Ignatie Briancianin-
nov. Schiță biografică*, Askocenski V.I. *Convorbire familială*,
1867, Nr. 24 (10 iunie) și Nr. 25 (17 iunie).

O biografie mai completă la ora actuală, alcătuită pe baza a
numeroase materiale tipărite și de arhivă, o constituie lucrarea
în două volume a profesorului Academiei Teologice din Kiev,
L. A. Sokolov – *Episcopul Ignatie Briancianinov. Viața, perso-
nalitatea și concepțiile sale moral-ascetice*, Kiev, 1915.

O altă culegere unică de documente este disertația egumenu-
lui Mark Lozinski, pe care a susținut-o la Academia Teologică
din Moscova pe 12 iunie 1969. Egumenul Mark, cu îndrumarea
și binecuvântarea ieroschimonahului Ștefan Ignatenco a adunat
și a sistematizat un volum imens de materiale publicate și de
arhivă. Lucrarea, compusă din 8 volume – în total 3235 de
pagini scrise la mașină –, se păstrează în bibliotecile Academiei
Teologice din Moscova și Pustiei Optina.

Primul volum este dedicat descrierii vieții sfântului. Este pu-
blicită partea esențială a disertației: Mark Lozinski. *Viața du-
hovnicească a mireanului și a monahului, după lucrările și
scrisorile episcopului Ignatie Briancianinov*. Moscova (304 pa-
gini), precum și *Culegerea de scrisori a Sfântului Ignatie
Briancianinov, episcop de Caucaz și Marea Neagră*/ Autor –
egumenul Mark Lozinski, 1995 (846 pagini).

vici Briancianinov³, care îi era profund devotat duhovnicește, împărțind cu el însingurarea ultimilor ani ai vieții la Mănăstirea Nicolo-Babaevski⁴, bucurându-se de încrederea deplină și iubirea sfântului; b) însemnările confratelui său întru nevoie și prietenului său duhovnicesc din anii tinereții până la adânci bătrâneți, schimonahul pustiei Serghiev, Mihail Cihacev⁵, alături de care și-a început și continuat

³ Petru Alexandrovici Briancianinov (24 martie 1809 – 25 iulie 1891) – fratele Sfântului Ignatie, cel mai apropiat sufletește de el din întreaga familie. După slujirea în armată și cea de vice-governator în Kostroma și Stavropol, pe 22 iunie 1862 a venit să viețuiască în Mănăstirea Nikolo-Babaevski, unde a luat asupra sa grijile materiale ale așezământului. Principala activitate din ultimii săi ani de viață a fost culegerea și editarea lucrărilor Sfântului Ignatie. A viețuit în mănăstire 29 de ani, a trecut la Domnul cu numele de monahul Pavel, este înmormântat în fața pridvorului catedralei Iversk.

⁴ Mănăstirea Nikolo-Babaevski din eparhia Kostroma este așezată pe malul drept al râului Volga, acolo unde se revarsă în el afluentul Solonița. Mănăstirea datează din secolul al XIV-lea. Prima dată arhimandritul Ignatie a viețuit în mănăstire 11 luni, fiind lăsat în concediu din pustia Sfânta Treime – Sfântul Serghie prin Ucazul Sfântului Sinod din 26 aprilie 1847. Aici sfântul și-a petrecut ultimii ani ai vieții, din octombrie 1861 până pe 30 aprilie 1867, după ce a condus eparhia de Caucaz și Marea Neagră. În anul 1930 mănăstirea a fost desființată; biserica principală, închinată icoanei Maicii Domnului Iverskaia, întemeiată în timpul vieții Sfântului Ignatie, a fost aruncată în aer, celelalte încăperi fiind transformate în sanatoriu pentru copii. Deasupra cavoului unde a fost înmormântat Sfântul Ignatie (în biserica bolniței, numită în cinstea Sfântului Serghie al Radonejului și Sfântului Ioan Gură de Aur), era plasat dormitorul pentru copii. În prezent, mănăstirea se reabilitează. Pe 26 mai 1988, moaștele sfântului au fost găsite și mutate la mănăstirea Tolgsk din Iaroslavl.

⁵ Schimonahul Mihail (M.V. Cihacev, 3 aprilie 1806 – 16 ianuarie 1873) – din tinerețe, cel mai apropiat prieten al Sfântului Ignatie. A absolvit Școala Centrală de Inginerie Militară, din 1834

nevoința monahală până la primirea episcopatului, – prieten față de care sfântul nu a tănuțit multe din întâmplările minunate ale vieții sale; c) notițele scrise de mână, rămase după moartea episcopului și, în sfârșit, cele mai importante: d) propriile însemnări ale adormitului întru sfințenie despre neputințele, luptele, durerile, sentimentele și trăirile lui dumnezeiești, pe care le-a redat în operele sale. Toate scrierile în general, dar mai cu seamă cele moral-duhovnicești au însușirea de a oglindi cu precizie viața lăuntrică a autorilor.

Astfel, lucrările scrise îi oferă biografului un bogat material pentru a contura trăsăturile de caracter – parte esențială a biografiei; însă pentru a zugrăvi corect viața sfântului Ignatie, este necesar ca însuși biograful să studieze viața monahală, așa cum a studiat-o el, și prin propria experiență să se apropie de cunoașterea lui [dobândită] prin trăire duhovnicească. Dar aici studiul este atât de puțin accesibil, experiențele sunt atât de excepționale, încât doar puține depind de eforturile proprii și de voința omului. Cel

a viețuit în mănăstirea Sfânta Treime – Sfântul Serghie. Tuns în monahism cu numele Misail pe 20 decembrie 1860, a primit schima mare cu numele Mihail pe 21 mai 1866. Timp de 39 de ani a avut ascultarea de cântăreț la strană. Este înmormântat la mănăstirea Sfânta Treime a Sfântului Serghie. În zilele noastre, cinstitele sale rămășițe trupești se află în această mănăstire renăscută, în biserica Sfântului Serghie al Radonejului, spre închinare. Inscripția ne înștiințează:

„Fratele întru nevoință și rugăciune
al Sfântului Ignatie Briancianinov,
blajinul și mărinosul
schimonah
Mihail (Cihacev).

A trecut la Domnul pe 16 ianuarie
1873, în al 66-lea an de la naștere”.

care este pus de către pronia Domnului pe o astfel de cale și este introdus întrucâtva în miezul acestor încercări, doar acela poate să cunoască întregul specific al unor astfel de experiențe și din acest punct de vedere să aprecieze mai corect lucrarea celor trecuți prin aceste experiențe.

Biografiile oamenilor excepționali se remarcă prin faptul că în ele se manifestă cu precădere o latură anume a activității lor, care îi distinge prin anume caracteristici evidente și care concentrează asupra lor toată atenția. Este precum partea [cea mai] vizibilă a întregii lor activități, acoperindu-le pe toate celelalte. În biografiile unor astfel de personalități trebuie descoperită această particularitate și redată de la începutul până la sfârșitul biografiei – atunci ea va avea rezistența cuvenită. În această privință, viața sfântului Ignatie are un avantaj însemnat: ea prezintă o latură distinctă, care îi evidențiază clar personalitatea față de alte personalități duhovnicești contemporane cu el. Această latură a vieții sale este deplina dăruire de sine pentru îndeplinirea riguroasă a poruncilor Evangheliei, într-o nevoință monahală tăinuită, ce a slujit ca obiect pentru noua învățătură ascetică-teologică în literatura noastră duhovnicească – învățătura despre desăvârșirea lăuntrică a omului în viețuirea monahală și relațiile lui cu alte fapte duhovnicești, care acționează atât din interior, asupra omului lăuntric, cât și din exterior, fizic! Aceasta este particularitatea care îl evidențiază pe sfântul Ignatie printre alți scriitori duhovnicești ai timpului nostru, o particularitate evidentă, totuși de mulți trecută cu vederea sau incorect relevată.

CAPITOLUL I

Sfântul Ignatie a fost ales pentru slujirea lui Dumnezeu încă din pântecul maicii sale. Această alegere – proprie unor foarte rari și predestinați slujitori ai lui Dumnezeu – a fost anunțată de următoarea împrejurare. Părinții sfântului s-au unit prin căsătorie din fragedă tinerețe. La începutul căsătoriei li s-au născut doi copii, dar părinții nu s-au putut bucura prea mult de ei, pentru că ambii copii au murit în primele zile ale prunciei, și tânăra pereche a viețuit multă vreme fără a avea alți copii. Cu tristețe adâncă din cauza lipsei îndelungate a pruncilor, tinerii soți au chemat singurul ajutor drept – ajutorul Ceresc. Ei au călătorit prin locurile sfinte din împrejurimi, ca prin rugăciuni stăruitoare și fapte de milostenie, să primească dezlegare de la lipsa de prunci. Această străduință cucernică s-a încununat cu succes: roada rugăciunilor soților mânăniți a fost un fiu, numit Dimitrie, în cinstea unuia dintre primii făcători de minuni de pe pământurile Vologdei: Sfântul Dimitrie Priluțki⁶. În acest fel, pesemne, lipsa de copii a soților Briancianinov a fost orânduită de pronia Dumneze-

⁶ Sfântul Dimitrie Priluțki (prima jumătate a sec. XIV – 1392) – „împreună-nevoitorul și convorbitorul” Sfântului Serghie al Radonejului, ocrotitorul ceresc al pământului Vologdei, întemeietorul unui șir de mănăstiri, inclusiv al Mănăstirii Spaso-Priluțki (a Schimbării la Față a Mântuitorului – Sfântului Dimitrie Priluțki) în anul 1371, unde se odihnesc cinstitele sale moaște. În august 1992, în orașul Vologda a avut loc conferința internațională la împlinirea a 600 de ani de la trecerea la Domnul a Sfântului Dimitrie. Una din zilele conferinței a fost dedicată Sfântului Ignatie și s-a desfășurat pe moșia din satul Pokrovskoe. La lucrările acestei întruniri a participat Patriarhul Alexie al II-lea, care a vizitat moșia, biserica și cimitirul din satul Pokrovskoe.

iască, pentru ca întâiul născut, dobândit prin rugăciune după atâta timp de nerodire, să ajungă mai târziu un lucrător neostenit al rugăciunii și un învățător experimentat.

Micul Dimitrie s-a născut pe 6 februarie 1807⁷ în satul Pokrovskoe, moștenit de tatăl său de la strămoși, sat aflat în județul Gрязовецки, gubernia Vologda⁸. Viitorul monah a avut parte de o copilărie fericită, petrecută în liniștea vieții de la țară, înconjurat de natură, care i-a fost prima învățătoare. Natura a sădit în el înclinația spre însingurare: copilului îi era drag să stea deseori la umbra copacilor seculari din grădina întinsă, și acolo, în singurătate, se cufunda în gânduri tihnite, al căror conținut îl împrumuta, fără îndoială, tot din natura înconjurătoare. Măreață și tăcută, a început să-l influențeze de timpuriu cu privescările ei însuflețitoare: i-a inspirat sufletului său de copil, încă nepătat de micile mizerii ale vieții cotidiene, alte năzuințe mai înalte, năzuințe de care e plină viața în sihăstrie și care îi încântau inima cu simță-

⁷ Data nașterii este indicată inexact, în registrul de stare civilă pentru anul 1807, se consemnează: „În ziua a 5-a din luna februarie este născut, în a 6-a i s-a făcut rugăciune și în a 9-a este botezat în satul Pokrovskoe fiul domnului locotenent Alexandru Semionovici și al soției sale Sofia Afanasievna, Dimitrie...” (Sokolov C. Pag. 36). De asemenea, în scrisoarea către N. V. Goloușeva, Sfântul Ignatie scria: „5 februarie, ziua în care m-am născut...” (*Culegere de scrisori*. 1995. pag. 602).

⁸ Satul Pokrovskoe – leagănul și școala începătoare a vieții Sfântului Ignatie, locul necropolei familiale a multor generații Brianțianinov. Particularitățile moșiei sunt casa boierească cu trei etaje, în stilul clasicismului timpuriu și un imens parc cu alei de tei și brazi albi. Moșia s-a păstrat până în zilele noastre, timp de 75 de ani aici aflându-se sanatoriul pentru tuberculoși „Pokrovskoe”. În anul 2000 ea a fost dată în proprietatea eparhiei de Vologda.

mente mai vii și mai curate, așa cum doar însingurarea poate să ofere. Copilul a învățat de timpuriu să înțeleagă acest glas tăcut al naturii și să-l distingă în gălăgia vieții de zi cu zi. Evenimentele vieții casnice nu îl impresionau, el se adâncea și mai mult în sine, iar în ambianța mondenă elegantă părea un ucenic de mănăstire. Scânteia iubirii de Dumnezeu s-a atins de inima lui curată, manifestându-se prin înclinația firească spre călugărie, spre idealurile ei înalte, întâlnite atât de des pe meleagurile sale natale, printr-o deosebită predispoziție spre tot ce este sfânt și frumos cu adevărat, atât cât este pe înțelesul unui copil. Din această perioadă timpurie, calea vieții lui deja era hotărâtă: copilul era desprins duhovnicește de lume.

Această predispoziție a micului Dimitrie nu putea să găsească înțelegere din partea părinților. Tatăl său, Alexandru Semionovici Briancianinov⁹, urmașul străvechilor boieri Briancianinov¹⁰, o familie foarte

⁹ Alexandru Semionovici Briancianinov (7 mai 1784 – 19 aprilie 1875) – tatăl Sfântului Ignatie Briancianinov. În 1797 este ales la Școala Imperială de paji, în 1802 este inclus în regimentul de husari Alexandrovsk, ca ofițer inferior de cavalerie. În anii următori a slujit în gubernia Vologda, între anii 1814-1818 este conducătorul boierimii din județul Griazovețk. În 1825 a ieșit la pensie, a locuit și a murit în satul Pokrovskoe – proprietatea sa moștenită – supraviețuind aproape tuturor copiilor săi. Este îngropat în cavoul familiei, lângă biserica ridicată de el. „Din povestirile martorilor, Alexandru Semionovici întotdeauna stătea la liturghie până la sfârșit și apoi ducea prescura primită în mâini până acasă, cu capul descoperit. Desigur, distanța era mică, dar procedeul și obiceiul îi erau caracteristice” (C. Sokolov, pag. 21).

¹⁰ Familia Briancianinov aparține unor străvechi neamuri boierești ai Rusiei. Unii cercetători cred că întemeietorul neamului este boierul Mihail Breanko (sec. XIV), soldat și purtător al armelor marelui cneaz Dimitrie Donskoi și care și-a jertfit viața

cunoscută și cinstită în Vologda, era un om monden în înțelesul deplin al cuvântului. Fiind paj în timpul împărătesei Ecaterina a II-a și al țarului Pavel Petrovici, el avea un gust foarte dezvoltat pentru eleganța anturajului casnic și reprezenta prototipul absolut al moșierului rus de frunte al acelor timpuri. Moștenind de la părinții săi o moșie însemnată, el a fost nevoit să piardă o mare parte din ea pentru plata datoriilor imense, după care i-au mai rămas circa 400 de suflete de țărani și pitorescul sat Pokrovskoe, fosta reședință din vechime a strămoșilor săi – locul de baștină al celui care avea să fie sfânt. Soția lui, mama Sfântului Ignatie, Sofia Afanasievna¹¹ provenea la fel din familia Briancianinovilor și, ca o femeie cu o educație aleasă, foarte evlavioasă, ținând minte că soțul este capul, se supunea întru toate influenței lui, împărtășindu-i punctele de vedere și convingerile. Alexandru Semionovici era considerat pe drept unul din moșierii fruntași cu educație ai timpului său și prețuia învățătura (tot timpul vieții sale petrecut în satul Pokrovskoe el a întreținut permanent, doar cu mijloacele sale, școala parohială cu două clase, în care învățau aproximativ 50 de copii de țărani). De aceea și copiilor săi se străduia să le ofere pe cât era posibil o

pentru cneaz în timpul bătăliei de la Kulikovo. Reprezentanții acestei familii și-au slujit Țara cu credință și adevăr: au apărat puterea legală în perioada vremurilor tulburi de la începutul sec. XVII, în războiul cu Polonia (1654-1667), pe vremea țarului Alexei Mihailovici, au slujit în timpul lui Petru I, au apărat Rusia în anul 1812 și în vremurile ce-au urmat.

¹¹ Sofia Afanasievna Briancianinova (1786 – 25 iulie, 1832) – mama Sfântului Ignatie. A crescut nouă copii, dintre care cel mai mult îl iubea pe fiul mai mare, Dimitrie, remarcând în el inteligența și frumusețea. S-a stins pe brațele fiului iubit, care în acea vreme era egumen al mănăstirii Peleşemsk-Lopotov, călăuzită de rugăciunile lui. Este înmormântată în cavoul familiei.

educație de bază, pentru a forma din ei adevărați fii ai țării, devotați tronului și credincioși Ortodoxiei. Dându-le o astfel de educație, lui nu îi era străină ambiția de a-și vedea mai târziu fiii ocupând cele mai înalte funcții publice, la care ei aveau dreptul prin obârșia și condiția lor socială. Această trăsătură a tatălui său nu putea să treacă neobservată de perspicacitatea tânărului Dimitrie, trăsătură ce era complet opusă intențiilor și aspirațiilor tânărului, și iată începutul luptei lăuntrice, începutul suferințelor și încercărilor, devenite mai târziu atributele întregii vieți a adormitului întru Domnul vlădică.

Toți copiii familiei Briancianinov, frații și surorile¹² lui Dimitrie Alexandrovici, au crescut împreună, uniți de o prietenie reciprocă, însă toți recunoșteau întâietatea lui Dimitrie, și nu doar pentru că el era mai mare, ci și datorită unei deosebite și înalte alcătuirii a minții și caracterului său, datorită superiorității sale spirituale. Dimitrie Alexandrovici era liniștit, modest, întotdeauna și în toate foarte înțelept, atent și politic în comportare, deși tăcut.

¹² Frații și surorile: Alexandra (născută 1808), după căsătorie – Jandr. Petru (1809 – 25 iunie 1891). Sofia (născută 1810), după căsătorie – Boborikina. Mihail (23 august 1811 – 17 ianuarie 1887). Elizabeta (născută 1813), după căsătorie – Parensova. Alexandru (1 mai 1814 – 7 aprilie 1835). Simion (3 decembrie 1815 – 7 decembrie 1863). Maria (născută – 1817), după căsătorie – Kupreianova. Educația adânc pravoslavnică a copiilor s-a răsfrânt asupra vieții fiecăruia dintre ei. Din cinci fii care au trăit până la o vârstă înaintată, doar Simion Alexandrovici a rămas în lume până la sfârșitul vieții. Despre Petru s-a vorbit mai sus, Mihaïl a primit monahismul în Pustia Optina; Alexandru a murit în tinerețe, iar înainte de moarte a fost tuns călugăr de fratele său arhimandrit și îngropat la mănăstirea Sfânta Treime – Sfântul Serghie.

Bucurându-se dintotdeauna de stima fraților și surorilor și depășindu-i pe toți în aptitudinile științifice și alte înzestrări, Dimitrie Alexandrovici nu manifesta nici cea mai mică dorință de slavă de sine sau laudă. Germanii înțelepciunii smereniei se vedeau de atunci în comportarea lui și în alcătuirea gândurilor. După virtute și minte el era cu mult deasupra vârstei sale – din acest motiv frații și surorile manifestau față de el chiar o oarecare evlavie, iar el, la rândul lui le transmitea virtuțile sale.

Fratele său, Petru Alexandrovici Briancianinov, cu doi ani mai mic, amintindu-și acea vreme a copilăriei sale, povestește următoarele: „Noi, copiii, aveam un joc preferat – să alergăm, luându-ne la întrecere și să ne luptăm. Fratele mai mare, Dimitrie, în loc să-și arate copilărește superioritatea față de cei mai mici și mai slabi, dimpotrivă, întotdeauna îi încuraja să fie perseverenți și să reziste, spunându-le: «Nu ceda, apără-te». Aceași învățătură o dădea și spre bătrânețe, în lucrarea luptei duhovnicești cu patimile și cu forțele care le pun în mișcare duhurile asupraitoare”, – observă Petru Alexandrovici.

Odată cu vârsta, înclinația religioasă a lui Dimitrie Alexandrovici se manifesta mai vădit: ea se arăta printr-o predispoziție aparte pentru rugăciune și citirea cărților cu conținut duhovnicesc. Îi plăcea să meargă la biserică¹³, iar acasă avea obiceiul să se roage des în timpul zilei, nelimitându-se la momentele de dimineață și seară, rânduite pentru rugăciune. Ru-

¹³ Biserica în cinstea Acoperământului Maicii Domnului de pe moșia Briancianinovilor a fost construită în anul 1810 cu strădaniile proprietarului Alexandru Semionovici înainte de construirea casei de pe această moșie. În anii puterii sovietice a fost distrusă aproape până la temelie. În prezent este reconstruită, iar în Pokrovskoe a fost întemeiată o obște pravoslavnică.

găciunea lui nu era o citire mecanică, deseori grăbită și mașinală, cum este atât de obișnuită în rândul copiilor. El se deprindea cu rugăciunea rostită cu atenție, care începe cu o atitudine evlavioasă și rostirea negrăbită a cuvintelor, și atât de bine reușea să facă acestea, încât chiar din copilărie se îndulcea de roadele ei binecuvântate.

Învățând să se roage cu băgare de seamă, el se purta cu evlavie față de tot ce e sfânt, insufându-le această evlavie și celorlați frați și surori ale sale. Evanghelia o citea întotdeauna cu umilință, reflectând la cele citite. Cartea sa preferată era „Școala evlaviei”¹⁴ în cinci volume, o ediție veche. Cartea aceasta, conținând o scurtă prezentare a faptelor sfinților și cugetările lor alese, corespundea foarte mult cu predispoziția copilului, sau, mai corect spus, ea îi influența duhul, lăsând ca istorisirile și cugetările sfinte ale bărbaților purtători de duh să lucreze asupra lui, fără ajutorul vreunor explicații din afară. Aptitudinile lui Dimitrie Alexandrovici erau multilaterale: în afara programului stabilit de lecții în domeniul științelor exacte, el studia cu mare succes caligrafia, desenul, canto pe note și până și un instrument muzical, ba chiar pe cel mai greu: vioara. Învățându-și lecțiile foarte repede, el folosea orele libere pentru citit sau pentru felurite exerciții scrise, în care, de asemenea, începea să se vădească darul său literar. Învățătorii lui din acea vreme erau profesorii seminarului Vologda și învățătorii gimnaziului. Pedagogul casei era un student al seminarului, Levitski, care locuia în casa Briancianinovilor. Tot el predă și religia. Levitski

¹⁴ Mansvetov G. I., *Școala evlaviei sau exemple de virtuți creștine, culese din viețile sfinților*. Au fost tipărite peste 20 de ediții, ultima în 1998, la Moscova.

se distingea printr-o excelentă bună-creștere și o cunoaștere solidă a obiectului pe care îl preda. El a reușit să-l inițieze atât de bine pe elevul său în adevărurile de bază ale teologiei, încât Dimitrie Alexandrovici i-a păstrat pentru totdeauna o amintire plină de recunoștință.

Dimitrie Alexandrovici a locuit în casa părintească până la vârsta de 16 ani. Această primă perioadă a vieții sale deja fusese grea pentru el în plan duhovnicesc prin aceea că împrejurările externe și interne ale vieții domestice nu-i dădeau posibilitatea să destăinuie cuiva dorințele și scopurile tainice care îi umpleau în acea vreme sufletul. Eschivarea în fața părinților a ajuns până acolo, încât fiul nu îndrăznea în prezența tatălui său să-și permită uneori cele mai îngăduite acțiuni sau să-și exprime cele mai necesare dorințe. Ca dovadă a acestui fapt, slujește o întâmplare foarte obișnuită, dar care caracterizează relațiile lor familiale de atunci. Dimitrie Alexandrovici se scâldea într-o zi, împreună cu tatăl său în râulețul Talița, ce curge în apropierea satului Pokrovskoe. Scăldându-se mult în apă, a început să-i fie atât de frig, că tremura din tot corpul, însă nu a îndrăznit să iasă din apă înaintea tatălui său și chiar nici nu s-a încumetat să-i ceară voie pentru aceasta. Această scaldă a avut o influență atât de rea asupra sănătății sale, încât l-a afectat pentru toată viața; după aceasta, Dimitrie Alexandrovici, după cum a destăinuit el însuși, a devenit foarte sensibil la răceală.

În încheierea perioadei copilăriei din viața autorului *Experiențelor ascetice*, este extrem de edificator să aducem propria sa mărturie despre aceasta. Iată cât de emoționant vorbea despre sine în articolul *Plânsul meu*: „Copilăria mea a fost plină de mâhniri. Aici văd mâna Ta, Doamne al meu! Nu aveam cui să-i

deschid inima mea, am început să o revărs în fața Dumnezeului meu, am început să citesc Evanghelia și viețile sfinților Tăi. O perdea, prin care arareori se putea vedea, stătea pentru mine pe Evanghelie, dar Pimenii Tăi, Sisoii Tăi și Macarii au iscat asupra mea o minunată impresie. Gândul, deseori plutind către Dumnezeu prin rugăciune și citire, a început puțin câte puțin să aducă pace și tihnă în sufletul meu. Când eram un tânăr de 15 ani, o liniște nespusă a crescut în mintea și inima mea. Dar eu nu înțelegem, eu credeam că aceasta e starea obișnuită a tuturor oamenilor” (*Experiențe ascetice*. Vol. 1).

La sfârșitul verii anului 1822, când Dimitrie Alexandrovici mergea pe cel de-al 16 an al vieții, tatăl său l-a adus în Sankt Petersburg pentru a-l înscrie la Școala Centrală de Inginerie Militară¹⁵, pentru care a fost pregătit prin studiul de acasă. Pe drum, în apropierea orașului Shlisselburg, deodată tatăl i-a adresat fiului următoarea întrebare: „Unde ai vrea să fii angajat la slujbă?” Mirat de această franchețe fără precedent a tatălui său, fiul nu a vrut să mai ascundă de el taina inimii sale, pe care până atunci nu o destăinuise nimănui. Mai întâi el i-a cerut să-i promită că nu se va supăra, dacă răspunsul nu-i va plăcea, apoi cu tăria duhului, a voinței și cu puterea sentimentului pe deplin sincer, i-a spus că dorește să fie monah. Răspunsul hotărât al fiului se pare că nu l-a influențat pe tatăl său, care nu i-a dat importanță, punându-l pe seama tinereții celui ce a răspuns, sau nu a

¹⁵ Școala Centrală de Inginerie Militară a fost creată în 1819 și pregătea ofițeri pentru trupele de geniu. În 1855 clasele de ofițeri au fost transformate în Academia tehnico-militară Nicolaevsk, situată în Palatul Mihailovsk. Această perioadă a vieții lui Dimitrie Alexandrovici și a lui Mihail Cihacev este descrisă în povestirea lui N.S. Lescov *Inginerii fără de arginți*.

vrut să-l contrazică din cauză că această dorință a lui părea de neînfăptuit, dorință care nu se potrivea de loc cu planurile pe care el le construise pentru viitorul fiului său.

În Petersburg, Dimitrie Alexandrovici a susținut un examen de admitere strălucit. (În acel an au fost 130 de concurenți pe 30 de locuri. Din rândul concurenților, Briancianinov a avut cel mai reușit rezultat, satisfăcând totodată cererile examenului pentru admiterea în clasa a 2-a de conductori.) Înfățișarea lui agreabilă și pregătirea excelentă pentru științe au atras asupra tânărului Briancianinov atenția deosebită a înălțimii sale Nicolae Pavlovici¹⁶, pe atunci general-inspector al inginerilor. Marele cneaz i-a poruncit lui Briancianinov să se înfățișeze la palatul Anicikovski, unde l-a prezentat soției sale, marea cneaghină Alexandra Fiodorovna¹⁷, și l-a descris ca fiind un tânăr pregătit minunat nu numai în domeniul științelor necesare la școala de ingineri militari, ci și ca pe un tânăr care cunoștea chiar și limbile latină și greacă. Înălțimea sa cneaghina a binevoit ca tânărul Briancianinov să fie primit în rândurile elevilor din pensionul ei. Ajungând țar și țarină, Nicolae Pavlovici și Alexandra Fiodorovna au continuat să-și arate nobila bunăvoință pentru Briancianinov.

După susținerea examenului, Dimitrie Alexandrovici a fost înscris în unitatea de conductori ai Șco-

¹⁶ Nicolai Pavlovici Romanov (1796-1855) – țarul Rusiei între anii 1825-1855. În 1817 a fost numit inspector general al unității militare de ingineri și în 1819, prin porunca lui a fost deschisă Școala Centrală de Inginerie Militară. El însuși alegea elevii. Alegându-l pe Dimitrie Alexandrovici, el și-a vădit atenția sa binevoitoare și grija față de acesta.

¹⁷ Alexandra Feodorovna Romanova (Frederica-Luiza-Sharlotta-Wilhelmina, 1798-1860) – soția țarului Nicolae I.

lii Centrale de Inginerie Militară, iar începutul serviciului militar activ a fost socotit din ziua în care a depus jurământul – 19 ianuarie 1823. Reușitele sale la disciplinele exacte (într-un timp foarte scurt, Briancianinov a devenit primul din clasă la științele exacte, păstrându-și acest loc până la absolvirea școlii), purtarea excelentă și simpatia marelui cneaz l-au ridicat pe primul loc printre cadeții-colegi: la sfârștul anului 1823, odată cu transferul la clasa superioară de conductori, a fost numit plutonier-major al unității de conductori; în 1824 a fost transferat din clasele de cadeți în clasa inferioară de ofițeri (ai armatei țariste; în prezent – Academia tehnico-militară Nikolaevsk) și pe 13 decembrie a fost promovat ca sublocotenent-genist. Capacitatea intelectuală și calitățile morale deosebite ale lui Dimitrie Alexandrovici îi cucereau pe profesorii și lectorii școlii, cu toții având față de el o deosebită bunăvoință, dându-i întâietate în fața celorlalți discipoli.

În aceeași măsură cu succesele obținute la învățătură și în activitatea militară, Dimitrie Alexandrovici avea succes și în societatea mondenă, datorită calităților sale personale. Legăturile sale familiale l-au adus în casa directorului de atunci al Academiei de Arte Frumoase¹⁸. Acolo, în serile dedicate litera-

¹⁸ Alexei Nicolaevici Olenin (1763-1843) – arheolog, istoric, directorul Bibliotecii Publice Împărătești. Salonul său literar de pe malul râului Fontanka, la numărul 165 (astăzi -101), în anii de studii ai lui Dimitrie Alexandrovici, de asemenea era vizitat de regularitate de către frații Muraviov. Cel care avea să fie Sfântul Ignatie a încheiat relații de prietenie cu toți cei patru frați și, pe lângă acestea, mai târziu el a devenit pentru Mihail Nicolaevici și Nicolai Nicolaevici nu numai prieten, ci și îndrumător duhovnicesc. Avea o relație deosebit de apropiată cu Nicolai Nicolaevici Muraviov-Karski, dovada acestui fapt fiind corespondența lor timp de douăzeci de ani. *Viitorul Rusiei în mâinile proriei*

turii, el a devenit un cititor îndrăgit, iar înzestrările sale poetice și literare în general i-au câștigat atenția personalităților cunoscute pe atunci din lumea literară: Gnedici, Crîlov, Batiușkov și Pușkin. O astfel de societate a influențat, bineînțeles, dezvoltarea literară a viitorului scriitor. Până la sfârșitul vieții, Sfântul Ignatie a vorbit cu simpatie despre sfaturile primite de la unele dintre aceste personalități.¹⁹

Din acest cerc de personalități mondene și având multe relații făcea parte mătușa lui Dimitrie Alexandrovici, A. M. Suhareva²⁰, care a influențat

Dumnezeiești: scrisori către N.N. Muraviiov-Karski, editată pentru prima dată în *Istoria neamului Briancianinovilor*, Moscova, 1998).

¹⁹ În tinerețea sa, pe când era genist, ofițer-genist, aflându-se deseori în cercul literaților contemporani și bucurându-se de atenția deosebită a unuia dintre ei – Gnedici, Sfântul Ignatie și-a însușit ca regulă și deseori repeta sfatul lui Gnedici: lucrările scrise până în patruzeci de ani să fie socotite în mod hotărât neterminate, pornind de la convingerea că doar de la această vârstă poate fi socotit suficient de matur un scriitor, că are o maturitate suficientă a minții, a experienței și a bunului gust și de aceea, tot ce iese de sub pană până la această vârstă nu trebuie editat, ci trebuie lăsat până la vârsta mai sus amintită, când, revizuiind scrierile, să îndrepti ce trebuie și atunci să-ți exprimi judecata despre ele – să le trimiți spre tipărire, sau să le distrugi. Această regulă pe care o respecta Sfântul Ignatie slujește ca explicație a faptului că, vorbind despre scrierile sale, el socotește că tot ce a scris până la patruzeci de ani este ca și inexistent, iar cele scrise la vârsta de patruzeci de ani, sunt socotite de el necoapte, față de înălțimea duhovnicească adevărată pe care el putea să o înțeleagă (Note. P. A. Briancianinov: *Culegere de scrisori*, 1995).

²⁰ Agatoclea Markovna Suhareva – sora soției lui A. N. Olenin, născută Poltorațkaia, rudă cu Sofia Alexandrovna Briancianinova. O activistă socială de vază și filantroapă, președinta Consiliului de Tutelă al Femeilor pe problema închisorilor și al Consiliului Patriotic al Femeilor din Sankt-Petersburg.

viața tânărului doar la suprafață, viața lui interioară dezvoltându-se de sine stătător, fără să depindă de legăturile familiale ori sociale. Și în mijlocul agitației vieții din capitală, Dimitrie Alexandrovici a rămas devotat năzuințelor sale duhovnicești, pe care le-a cultivat în singurătatea patriei sale îndepărtate. El a căutat întotdeauna în religie o cunoaștere vie, empirică și, ocrotit de harul dinlăuntru său, nu a cedat nici influenței vătămătoare a învățăturilor străine, nici atracțiilor plăcerilor lumești. Iată cât de amănunțit descrie el însuși în articolul *Plânsul meu*, citat mai sus, starea lui sufletească de atunci: „Am pășit în slujirea militară și științifică nu după alegerea și dorința mea. Pe atunci eu nu îndrăzneam, nu puteam să doresc ceva, pentru că nu găsisem încă Adevărul, încă nu îl văzusem limpede, ca să-l doresc! Științele omenești, născocirea minții omenești căzute, au ajuns obiectul atenției mele: către ele m-am avântat cu toate puterile sufletului meu, ocupațiile religioase nesigure și simțămintele religioase au rămas deoparte. Au trecut aproape doi ani în activități lumești: se născuse și deja crescuse în mine un fel de pustietate îngrozitoare, apăruse o foame, un dor de neîndurat după Dumnezeu. Eu am început să-mi deplâng indolența mea, acea uitare căreia i-am dat credința, să deplâng liniștea desfătătoare pe care o pierdusem, să deplâng pustietatea pe care o dobândisem, care mă apăsa, mă îngrozea, mă făcea să mă simt orfan, să mă simt lipsit de viață! Și desigur – acela era chinul sufletului, îndepărtat de viața sa reală, de Dumnezeu. Îmi amintesc: merg pe străzile Petersburgului în uniformă de cadet și lacrimile îmi curg șiroaie pe obraji...

Concepțiile mele erau deja mai coapte, eu căutam în religie claritate. Simțămintele religioase dezordonate nu mă mulțumeau, eu doream să văd un

adevăr sigur, limpede. În acea vreme, capitala nordică era preocupată și frământată de felurite idei religioase, care se certau și se luptau între ele. Nici o parte, nici cealaltă nu plăcea inimii mele, care nu avea încredere în ei, se temea de ei. Cu sobrietate am dat jos uniforma de cadet și am îmbrăcat uniforma de ofițer. Regretam uniforma de cadet: în ea puteam, venind la biserica lui Dumnezeu, să stau în mulțimea de soldați, în mulțimea de oameni simpli, să mă rog și să plâng cât îmi dorește sufletul. Nu-i păsa tânărului de plăceri, de distracții! Lumea nu-mi prezenta nimic ademenitor: eram atât de rece față de lume, de parcă ea ar fi fost cu totul fără tentații! Ca și cum nu ar fi existat pentru mine: mintea mea era adâncită cu totul în științe și, în același timp, ardea de dorința de a afla în ce constă credința adevărată, în ce constă adevărata învățătură despre ea, străină de rătăcirii, și dogmatice și morale.” (*Experiențe ascetice*, pp. 553-554).

CAPITOLUL II

Începutul lucrării duhovnicești, atunci când se face cu un scop precis și devine prioritară, ca apoi să devină activitatea exclusivă sau principală și esențială a vieții, este însoțit de obicei de un război lăuntric al gândurilor și al simțămintelor pătimase. Acest război, la vârsta tinereții unui om care pășește cu puteri proaspete și plin de râvnă pe calea cea nouă și nevăzută a nevoinei duhovnicești, este atât de puternic, încât nu se poate să-i țină piept cu propriile forțe – este neapărat nevoie de ajutor din afară. Tânărul care are o înclinație ascetică-religioasă și activități duhovnicești vădite începe involuntar să caute un anturaj cu aceleași concepții ca ale sale, pentru a-i împărtăși cuiva starea lui sufletească, pentru a se verifica pe sine în fața experienței altuia, pentru a auzi un cuvânt de îmbărbătare sau a primi un sfat experimentat.

Esența acestei activități duhovnicești constă în principal în rugăciunea lăuntrică, făcută cu luare-aminte, neîncetat sau oricât de des, după puteri. Această rugăciune, formându-l pe tânărul monah, pune în acord toată lucrarea lăuntrică a omului, dar această rugăciune trebuie studiată corect, studiu ce reprezintă obiectul lucrării duhovnicești a monahului. Împotriva acestei lucrări duhovnicești și este îndreptat tot războiul gândurilor și senzațiilor inimii pe care îl pornesc în taină duhurile răutății. Ele își urmăresc din depărtare adversarul și nu ațipesc, se aruncă spre el cu hoardele lor, îndată ce el s-a gândit să se elibereze de sub stăpânirea patimilor, cu intenția hotărâtă de a începe lucrarea mântuirii sale. Ele trezesc în suflet tulburarea patimilor nevăzute. Asaltul gândurilor poate fi atât de puternic, încât deseori depășește limi-

tele terenului gândurilor și este însoțit de atacuri senzoriale, cum ar fi: vedenii fantomatice, boli trupești neobișnuite sau deliruri scurte.

În acest timp, chipurile dușmanilor imaginari rămân nevăzute, acțiunile lor neînțelese, iar tânărul luptător al războiului nevăzut se află permanent în pericolul de a fi amăgit, sedus. Rugăciunea îi dăruiește rugătorului din belșug gânduri senine, simțăminte bune și cu acestea îl atrage nespus; dar anume aici e nevoie de o exigență riguroasă, o luare-aminte extraordinară, pentru ca sub chipul simțămintelor celor bune să nu-i primească pe cei care înșală mintea, să nu se desfăteze cu stări duhovnicești false, în spatele cărora se deschide ușa pentru toată înșelarea. Trăind o astfel de stare, uneori îmbucurătoare, alteori foarte istovitoare, tânărul nevoitor simte toată greutatea singurătății sale în mijlocul pustiei lumesti a oamenilor, în care pribegește: pentru el este de ajuns un singur imbold, un singur mic îndemn pentru a lăsa de tot zarva lumească și a se arunca în refugiul mănăstirii.

Iată o ilustrare palidă a acelei stări pe care, probabil, o trăia Dimitrie Alexandrovici, când, umblând în uniforma militară, simțea nevoia să-și dezvăluie gândurile sale.

El se îndeletnicea cu rugăciunea minții și atât de sârguincios o exersa, încât ea izvora involuntar. „Se întâmpla, seara, – povestea el mai târziu despre sine, – să te culci în pat și, ridicând capul de pe pernă, să începi a citi o rugăciune, și așa, fără să schimbi poziția, fără să întrerupi rugăciunile, să te scoli dimineața pentru a merge la slujire, în clasă”. Fiind monah în suflet și încă din al 16-lea an de viață trăind influența aducătoare de har a rugăciunii, el nu avea totuși un motiv hotărât să alerge la o față călugă-

rească pentru a se spovedi, pentru că încă nu era conștient pe deplin de natura stării sale sufletești, din această pricină o deschidere completă înaintea unei fețe bisericești de mir ar fi putut mai degrabă să-l vătăme, decât să-i aducă un folos. Experiența l-a învățat acest adevăr.

Tânărul cucernic nu se mulțumea cu Împărtășania cu Sfintele Taine o dată pe an, ci simțea nevoia de a se întări mai des cu această hrană duhovnicească, de aceea, pentru a-și aduce la îndeplinire dorința sa, el a apelat la profesorul de teologie al școlii, prototiereul, parohul Bisericii Palatului Militar – Alexie Ivanovici Malov – discipolul Academiei Teologice din Sankt-Petersburg și magistrul în teologie²¹. Această alegere nefericită a avut cele mai dureroase consecințe. Tânărul ce se spovedea i-a spus duhovnicului că el este muncit de multe gânduri păcătoase. Duhovnicul, înțelegând spovedania în felul lui, l-a bănuțit pe tânărul student de intenții politice criminale și a considerat că este obligat să aducă acestea la cunoștința directorului școlii, generalul-locotenent, contele Sivers. Luteran după credință, graful, împreună cu inspectorul școlii, general-maiorul, baronul Elsner, necunoscând deloc limba rusă, l-au chemat pe Briancianinov și l-au supus unei anchete aspre: în ce constau anume planurile sale, pe care el singur le recunoscuse nelegiuite sau păcătoase. L-a costat mult efort să le explice nemților-luterani diferența dintre intențiile nelegiuite și gândurile păcătoase, dar noțiunile ascetice nu erau pe înțelesul luteranilor și umbra suspiciunii a fost aruncată asupra tânărului nevoitor. Briancianinov a început să fie urmărit. Alegerea gre-

²¹ Malov A. I. (1787-1855) – cunoscut propovăduitor, duhovnicul decembriștilor.

șită a duhovnicului a avut urmări extrem de neprielnice: tânărul s-a îmbolnăvit și, după cuvintele părintelui M. Cihacev, niciodată nu s-a mai vindecat după aceasta.

După această spovedanie cu rezultate atât de grele pentru Briancianinov, starea lui sufletească i s-a descoperit mai clar, de aceea a început să-și caute alt duhovnic, mai potrivit pentru starea sa. El s-a adresat călugărilor metocului Mănăstirii Valaam²², a început să meargă acolo în fiecare sâmbătă și duminică pentru a se spovedi și a se împărtăși cu Sfintele Taine și, învățat de experiența prin care a trecut, se străduia să facă acestea în ascuns de direcția școlii. În această lucrare sfântă i s-a alăturat colegul său de școală Cihacev, care se trăgea din nobilimea guberniei Pskovului, care a intrat odată cu el în acea instituție și era foarte iubit de suveranul Nicolae Pavlovici. Dimitrie Nicolaevici s-a atașat de Cihacev prin cea mai sinceră prietenie, în ciuda nepotrivirii caracterelor lor: primul era serios, gânditor, concentrat în sinea lui, celălalt era glumeț, vorbăreț, cu sufletul „pe tavă”. Cihacev i s-a dedicat lui Briancianinov mai degrabă ca un fiu tatălui, decât ca un frate fratelui: aceasta era influența lui Dimitrie Alexandrovici asupra colegului său.

Prima întâlnire a acestor doi tineri camarazi este înduioșătoare și plină de un caracter cu adevărat creștinesc. Odată, într-un dialog prietenesc, Dimitrie Alexandrovici, întrerupând pălăvrăgeala veselă a lui Cihacev, i-a spus: „Fii creștin!” – „Eu niciodată nu

²² Mănăstirea Valaam a înființat în Sankt-Petersburg primul metoc a cărui biserică are hramul Sfinților Serghie și Gherman, în 1820 pe strada Miasnaia, în Malaia Kolomna. Este interesant că iconostasul și obiectele bisericesti au fost donate de țarul Alexandru I, căruia îi plăcea mult să viziteze metocul.

am fost tătar”, – l-a contrazis colegul său. „Așa e, – a spus primul, – dar aceste cuvinte trebuie să le împlinești cu fapta și să le aprofundezi mai sânguincios”. De atunci, ambii mergeau la călugării de la metoc, se spovedeau și se împărtășeau, se rugau, erau călăuziți prin discuții mântuitoare de suflet, se nevoiau. Iată cum descrie aceste frecventări însuși Cihacev în însemnările sale, unde vorbește deschis despre înrâurirea pe care au avut-o asupra lui. „Într-o sâmbătă aud invitația prietenului meu de a merge la preot. „De ce?” – „Am un obicei să mă spovedesc sâmbăta, iar duminica să mă împărtășesc cu Sfintele Taine. Ai grijă să nu rămâi în urmă”. Biata mea mințișoară a rămas atunci foarte uluită și buimăcită. Frică și panică: ce și cum, nu sunt pregătit, nu pot! – „Nu este treaba ta, ci a duhovnicului” – îmi răspunde curajos prietenul și cu iubirea sa mă atrage după el.

Odată ce am mers, în sâmbăta următoare primesc aceeași invitație. Deși, după aparențe, făceam acestea cu ușurință, întreaga mea structură interioară s-a zdruncinat. Tinerețea și sănătatea, toate influențele exterioare, tot anturajul, și în plus revolta interioară puternică a patimilor și obiceiurilor, furioase pentru rezistența opusă lor, îmi tulburau îngrozitor sufletul, și ar fi putut el să reziste în neputința sa, dacă nu era puterea nevăzută, care îl susținea de sus? Cu acestea toate, de nu aș fi avut un asemenea prieten, care mă instruia cu înțelepciunea lui și întotdeauna își punea sufletul său pentru mine, și împreună cu mine împărțea orice durere, nu aș fi scăpat teafăr pe acest tărâm – tărâmul muceniciei de bună voie și al mărturisii”.

Călugării metocului Valaamului îi primeau cu iubire pe tineri, pentru că au văzut în ei o năzuință sinceră către Dumnezeu și dorința de a merge pe

calea mântuirii, însă, ca oameni fără o educație științifică, mărginindu-se în principal pe nevoița exterioară, nu puteau să mulțumească pe deplin trebuințele lor sufletești, de aceea i-au sfătuit pe tineri să se adreseze călugărilor de la Lavra Sfântului Alexandru Nevski²³ pentru îndrumare duhovnicească. Acolo, în acea vreme se aflau unii ucenici ai stareților Teodor²⁴ și Leonid²⁵, bărbați cu experiență în viața duhovnicească și care primiseră educație monahală: primul – de la vestitul stareț Paisie Velicicovski, arhimandritul Mănăstirii Neamț din Moldova, iar al doilea – de la ucenicii lui. Aceștia erau ieromonahul Aaron, monahii Hariton, Ioanichie și alții²⁶.

²³ Lavra Sfânta Treime – Alexandru Nevski, înființată în 1710, pe malul stâng al Nevei, lângă revărsarea în ea a râulețului Cernâi. A fost centrul vieții bisericești a capitalei și reședința mitropoliților Sankt-Petersburgului.

²⁴ Schimonahul Teodor (1756-1822) – primind îndrumare duhovnicească la Mănăstirea Neamț, de la Sfântul Paisie, a devenit unul din cei care au reabilitat lucrarea lăuntrică monahicească în Rusia; a viețuit în multe mănăstiri, a trecut la cele veșnice în Mănăstirea Sfântului Alexandru Svirski. Prima lui biografie a fost alcătuită de ucenicul Dimitrie Briancianinov în anul 1829.

²⁵ Sfântul Lev (Nagolkin, 1768-1841) – în 1801 este tuns în monahism cu numele Leonid, în schimă Lev, întemeietorul stăreției de la Optina, canonizat în anul 2000, este pomenit pe 11/24 octombrie. Corespondența lui cu Sfântul Ignatie este publicată în cartea *Ignatie Briancianinov. Călătoria spre porțile veșniciei. Corespondența cu starețul de la Optina, P.P. Iacovlev, secretarul Sfântului Ignatie*. Moscova 2001.

²⁶ Arhimandritul Aaron (Petrov) – din 1821, ieromonah al Lavrei Alexandru Nevski, în 1826 este numit constructor al Mănăstirii Novgorodsko-Perekomsk. Din 1842 arhimandritul Aaron este egumen al Lavrei. A trecut la cele veșnice pe 18 aprilie 1844. Monahul Ioanichie – călugăr al Valaamului, nepotul starețului Teodor, în Lavră a avut ascultarea de a vinde lumânări. El a câștigat foarte mult simpatia tinerilor și le-a povestit multe despre diferiți stareți, mai ales despre cei de la Valaam și despre

Tinerii prieteni au început să meargă la acești călugări. Prin ei l-au cunoscut pe duhovnicul Lavrei, părintele Atanasie, care, prin purtarea sa cu adevărat paternă și plină de iubire, i-a făcut să uite impresia neplăcută, produsă de ignoranța primului duhovnic. Tinerii se bucurau că și-au găsit învățători adevărați, care le înțelegeau pe deplin nevoile lor sufletești și de care se puteau folosi cu prisosință. Ei și-au adâncit râvna pentru nevoințele evlavioase, și-au îndesit vizitele la călugări, se îndulceau de slujbele Lavrei, care îi impresionau mai mult, pentru că erau mai maiestruoase și mai lungi decât în metoc. Ei se sfătuiau cu monahii cum s-ar fi sfătuit cu niște părinți duhovnicești despre tot ce avea legătură cu lucrarea lăuntrică monahicească, își spovedeau gândurile, învățau cum să se păzească de patimi, de obiceiuri păcătoase și piedici, după ce cărți ale Sfinților Părinți să se călăuzească și altele. Călugării blânzi, mai ales părintele Ioanichie și duhovnicul Atanasie, împărtășeau cu tinerii iubitori de călugărie și de înțelepciune tot ce dobândiseră în urma experienței duhovnicești îndelungate. Deseori Dimitrie Alexandrovici îi uimea cu întrebările sale, privind unele laturi ale vieții duhovnicești, care dovedeau o vârstă duhovnicească destul de înaintată. Această prietenie strânsă cu monahii a avut o influență corespunzătoare. Dimitrie Alexandrovici a devenit un ascet desăvârșit în suflet, s-a înconjurat cu operele Sfinților Părinți, în principal cu cele ce aveau un conținut ascetic. Citindu-le cu nesaț, s-a adâncit și mai mult în lumea sa interioară și s-a

părintele Leonid. Datorită acestor povestiri, Dimitrie Alexandrovici a vrut să-l cunoască pe ultimul și a început o corespondență duhovnicească. Spre sfârșitul vieții a trăit în pustia Optina, a primit schima cu numele Leonid.